

Κάμπος - Χίος

ΤΟ «MONTE CARLO» ΤΩΝ ΤΕΛΕΥΤΑΙΩΝ ΑΙΩΝΩΝ

(σε ασύνδετο σχήμα)

Χίος είναι ένα νησί για το οποίο έχουν γραφτεί περισσότερα από όλα τα νησιά του κόσμου. Έχει αρκετά σπάνια αξιοθέατα, όπως τα καλύτερα διατηρημένα μεσαιωνικά χωριά: **Μαστίχη, Μοναστήρι της Νέας Μονής** και

Γράφει ο **Βύρων Τομάζος**
Μηχανολόγος,
Απόφοιτος Πολυτεχνείου
Μονάχου
e-mail: byron.tomazos@wartsila.com

Κάμπος, τα οποία θα προσπαθήσω να σας περιγράψω. Ο Κάμπος είναι από τις πιο όμορφες περιοχές του νησιού. Είναι μία επίπεδη κατάφυτη έκταση νότια της πόλης της Χίου. Τα υπόγεια ύδατα των γύρω βουνών της δίνουν τη δυνατότητα να είναι εύφορη και με άρδευση.

Τον χώρο αυτό επέλεξαν τόσο οι Γενοβέζοι, για να κτίσουν τις επαύλεις τους, όσο και οι ντόπιοι αριστοκράτες στα μετέπειτα χρόνια.

(Ράλληδες, Αργέντιδες, Πετροκόκκινοι, Καλοβοκορέσιδες, Σκυλίτσιδες, Μαυροκορδάτοι, Σκαρμαγκάκας κ.α), δημιουργώντας ένα νέο κοινωνικό-οικονομικό πλέγμα: ψηλοί τοίχοι από Θυμανούσκη τοπική πέτρα προστατεύει την κάθε ιδιοκτησία από την σκόνη, το κρύο, τους αγέριδες και τις κλοπές.

Τα περιβόλια ποτίζονται από ένα «μάγγανο» που κινούνται παλιά με ζώα. Αργότερα ο μάγγανος κινήθηκε με μηχανή ενώ σήμερα υπάρχουν αντλίες.

Στο παλιό «MONTE CARLO» υπήρχαν περί της 300 επαύλεις από 3 στρέμματα έως 80, όλες περιτριγυρισμένες από ψηλούς τοίχους 2-5 μέτρα, με ένα πύργο η κάθε μία και συνήθως 2-3 ορόφους από πελεκητή πέτρα. Κάθε δύο πέτρες ήθελαν και μεροκάματο (στις ακριβές τοιχοποιίες).

Όλα τα σπίτια έχουν την αυλή (συνήθως βοτσαλωτή) η οποία είναι δίπλα στον Πύργο, εκτάσεως της αυλής τουλάχιστον ενός στρέμματος. Ο Μάγκανος και οι περίτεχνες στέρνες (π.χ. η Στέρνα του Αργέντικου, το πηγάδι και οι κολώνες είναι από Πεντελικό μάρμαρο) στολισμένες με μαρμάρινα ανάγλυφα και κρουνοίς πολλές φορές από ντόπια μάρμαρα αλλά και γούρνες.

Πάνω από τον Μάγγανο είναι ο Άμπελος (πέργολα που συνήθως έχει αναρριχόμενο άμπελο ή αναρριχώμενα φυτά).

Τα «Πόρτεα» από πέτρινη ψηφιδωτή κατασκευή, όσο και η πόρτα, που μοιάζουν με γενοβέζικες πόρτες κάστρου και είναι αριστουργήματα, όσες τουλάχιστον έχουν διατηρηθεί (π.χ. Αργέντικο).

Ο πιο διατηρημένος Πύργος στην Χίο είναι το **Αργέντικο**, κατά σύμπτωση εκεί γεννήθηκε, είναι

περίπου 25 στρέμματα. Η οικογένεια μου ήταν εκεί από το 1822 (η μεγάλη σφαγή) και φύγαμε όταν πέθανε ο πατέρας μου το 1989.

Το 1914 ήλθε ο Φίλιππος Αργέντης, ένας από τους ιδιοκτήτες, και ο παππούς μου Λεωνίδα του το επέστρεψε με ένα φιλή, γιατί οι Αργέντηδες μας το είχαν αφήσει από το 1822. Αν και η οικογένεια είχε μεγάλη χρησικτησία κράτησε ωστόσο την υπόσχεση των παππούδων.

Από το 1914 και μετά ο Φίλιππος Αργέντης άρχισε την ανακαίνιση του κτήματος η οποία κράτησε πολλά χρόνια.

Σήμερα το Αργέντικο ανήκει στον Λουκά Κτιστάκη, ο οποίος το ανακαίνισε περαιτέρω και το έχει κάνει ξενοδοχείο υψηλού επιπέδου και βέβαια παραμένει ακόμα το στολίδι της Χίου και κράτησε ανέπαφα όλα τα στοιχεία του.

Οι Πύργοι με 2-3 πατώματα υψώνονται πάνω από τις κορυφές των δέντρων για να εξασφαλίζουν έλεγχο και θέα με κύριες βοηθητικές βεράντες, αψιδωτές πόρτες και παράθυρα, στοές που υποβασιάζουν το σπίτι και μπαλκόνια με ζωγραφιστά ταβάνια προδίδουν ένα ξεχωριστό αρχιτεκτονικό ρυθμό και αίγλη.

Δυστυχώς η σφαγή του 1822 και οι σεισμοί το 1881 κατέστρεψαν τα περισσότερα.

Απέναντι από το Αργέντικο έχουμε ένα κτήμα 8 στρεμμάτων, που είχε ένα τεράστιο πύργο με το όνομα «ΝΤΕ ΝΙΚΟΛΑ» με τουλάχιστον 20 δωμάτια, εμείς προλάβαμε μόνο την χαλκοκουριά. Προσπάθησα λοιπόν να φτιάξω το πόρταιο, δεν μπορείτε να φανταστείτε πόσα μεροκάματα πήγαν χωρίς να φτάσουμε την παλιά τέχνη.

Επίσης ο κάμπος έχει 38 Βυζαντινές εκκλησίες και 68 από τα αρχοντικά που σώζονται είναι διατηρητέα.

Οι ντόπιοι αριστοκράτες είχαν πάρει τίτλους ευγενείας, οικόσημα και διεθνή παρουσία. Αυτό μπορεί να το βρει κανείς στο LIBRO D' ORO DE LA NOBLESSE DE CHIO (δες φωτο) που βλέπει κανείς τα οικόσημα σε διάταξη πεντάδας, δωδεκάδας και εικοσάδας (συνολικά 37 οικόσημα).

Ο **Κάμπος**, που εγώ τον ονόμασα MONTE CARLO, γνώρισε μεγάλη ακμή τον 17ο & 18ο αιώνα. Η σφαγή της Χίου και ο σεισμός κατέστρεψε την πλειονότητα των κτιρίων και όσοι γλύτωσαν έφυγαν για το εξωτερικό.

Όπως προανέφερα έχουν γραφτεί πάρα πολλά για την Χίο από πολλούς ξένους περιηγητές, υπάρχουν τόμοι από βιβλία που κυρίως φρόντισε ο Φίλιππος Αργέντης.

Από τότε που γεννήθηκα στο σπίτι μας έμειναν διάφοροι που μελετούσαν το νησί. Ο αρχιτέκτονας Smith έμεινε εννέα χρόνια, ο ζωγράφος Φρίξων Αριζεύς έμεινε 4 χρόνια

και γλύπτες όπως ο Παπάς και πολλοί άλλοι. Η συνεισφορά του Φίλιππου Αργέντη στη Χίο είναι τεράστια και γενικά στον πολιτισμό.

Θυμάμαι ότι στο σπίτι μας έμειναν κλιμάκια που επισκέπτονταν τα διάφορα αξιοθέατα, εκκλησίες, χωριά κ.λ.π.

Πριν από τον πόλεμο ένα τεράστιο καραβάνι από

Ένα ταξίδι στην **Χίο** είναι εμπειρία! Η **Χίος** είναι πολυμορφική και απρόβλεπτη. Με θαυμάσιες και πολυάριθμες παραλίες, με πετρόχτιστα παλιά αρχοντικά, με Βυζαντινές εκκλησίες και μεσαιωνικά χωριά. Με γραφικά παραθαλάσσια χωριουδάκια ή άλλα σκαρφαλωμένα στα βράχια απόκρημνων βουνών.

Η **Μυροβόλος Χίος** με τα ταβερνάκια με τους Χιώτικους νόστιμους μεζέδες και με τους φιλόξενους κατοίκους. Τη μια στιγμή νομίζεις ότι βρίσκεσαι σε ένα κλασικό Αιγαίοπελαγίτικο νησί και την επόμενη στον Μυστρά. Περιπατάς σε καλντερίμια χωριών και περιμένεις να δεις πειρατές να εμφανίζονται ξαφνικά μπροστά σου από το παρελθόν.

Η **Χίος** -το πέμπτο σε μέγεθος νησί του Αιγαίου- είναι ωραία, μοναδική, ευχάριστη και αξέχαστη!

Με την μοναδική μαστίχα της, με τα πασιγνωστα αρωματικά μανταρίνια της, με την παράδοση της, με τα αρώματα των γιασεμιών και των λεμονανθών, θα σας ενθουσιάσει και θα σας ξαφνιάσει!

Αφιερώστε μερικές μέρες παραμονής για να προλάβετε να την γνωρίσετε. Αξίζει τον κόπο!

πολλούς ειδικούς επισκεφτήκαν, με τον Φίλιππο Αργέντη επικεφαλής, και τα 64 χωριά της Χίου και έγραψαν αρκετές μελέτες μεταξύ των οποίων οι παραδοσιακές φορεσιές της Χίου καθώς και οι γλωσσικές μελέτες από τον λόγο βίο, όλα πληρωμένα από τον Φίλιππο Αργέντη, που πλουσιόπαιδο στο Λονδίνο ήρθε το 1914 και κατατάχθηκε στον Ελληνικό Στρατό ως εθελοντής και υπηρέτησε σαν αξιωματικός. Τέτοιους πατριώτες χρειαζόμαστε και σήμερα.

Σήμερα η Χίος είναι γνωστή για τους εφοπλιστές που το 50% περίπου είναι Χιώτες, όμως για τους παλιούς άρχοντες του MONTE CARLO δεν είναι πολύ γνωστοί, τώρα άρχισαν να βγαίνουν ορισμένα βιβλία για αυτούς. Ομολογουμένως γνωρίζουμε λίγα, θα αναφερθώ στους κυριότερους που έχω ακούσει.

Οίκος Ράλλη

Οι Ράλληδες ήταν πέντε αδέρφια που είχαν τεράστιες επιχειρήσεις κατά τα λεγόμενα ήταν από τους μεγαλύτερους εμπόρους στον κόσμο, λένε ότι το 1864 ο προϋπολογισμός της εταιρίας Ράλλη υπερέβαινε τον προϋπολογισμό του Νεοσύστατου Ελληνικού Κράτους,

στην εταιρία του δούλευαν συνήθως Χιώτες, Λένε ότι ο **Μέγας Ράλλης** πήγε στο **Σουλτάνο** και του πρότεινε να αγοράσει τη Χίο.

Οίκος Χωρέμη

Ήταν ο μεγαλύτερος παραγωγός και έμπορος μεταξίου στην Αίγυπτο αγόρασε την μισή πόλη της Χίου και έκανε πληθώρα από ευεργετήματα.

Οίκος Αργέντη

Με το γνωστό Αργέντικο μεγάλο έμπορο διεθνούς εμπορίου της εποχής.

Οίκος Πετροκόκκινου

Οι Πετροκόκκινοι ήταν τραπέζιτες, εφοπλιστές, έμποροι, λόγιοι, επιστήμονες, διπλωμάτες στις αυλές της Κωνσταντινούπολης και της Αγίας Πετρούπολης, στρατιωτικοί, πολιτικοί και δημογέροντες.

Οίκος Σκυλίτση

Ο Οίκος Σκυλίτση έχει μυθική περιουσία και είναι από τους μεγαλύτερους εθνικούς ευεργέτες.

Οι Χιώτες -καμπούσοι π.χ. είχαν σχεδόν το αποκλειστικό εμπόριο στην Οδησό των σιτηρών και άλλων εμπορευμάτων.

Γιατί οι Χιώτες κοντρόλαραν όλο αυτό το εμπόριο; **Είχαν εμπορική πίστη** δηλαδή όλοι τους εμπιστευόνταν στις συναλλαγές τους και δεν χρειαζόνταν να ανοίξουν πίστωση.

Οι Χιώτες ανέπτυξαν «**Το Χιώτικο δίκαιο**» ένα εμποροναυτικό δίκτυο που γνώρισε μεγάλη ακμή το 1830, διακινούσαν εμπορεύματα προς και πίσω από την Ευρώπη, Μαύρη Θάλασσα, Ινδίες και αργότερα ΗΠΑ.

Οι Χιώτες ίδρυσαν το 1792 σχολή εις την οποία παιδιά από 14 - 17 ετών εκπαιδεύονταν στη θεωρία και στην πράξη ως έμποροι. Όταν ο Ανδρέας Συγγρός έδωσε ένα τεράστιο δάνειο στον Σουλτάνο τότε ο -ας ποίμε- υπουργός οικονομικών του Σουλτάνου του λέει: «Μπέη Ανδρέα, ξέρεις ότι με το δάνειο αυτό παίζω το κεφάλι μου και δύο είναι οι λόγοι που το πήρα από εσένα, πρώτον γιατί είσαι Χιώτης και θα τηρήσεις τον λόγο σου και δεύτερον γιατί είμαστε φίλοι και εγώ φίλος έχω μόνο Χιώτες».

Δηλαδή αυτοί οι άνθρωποι κανόνιζαν μεγάλο μέρος του οικονομικού γίνεσθαι της εποχής.

Ο Τσάρος της Ρωσίας κάλεσε όλους και τους είπε «Γιατί όλα τα εμπόρια να γίνονται από Χιώτες» (οι οποίοι διέθεταν εμπορική πίστη και πλοία και ήσαν και ανταγωνισμοί). Π.χ. Μόνο ένας Οίκος μία χρονιά μετέφερε το 35% των σιτηρών της Ρωσίας. Του απάντησαν: «Εμείς δεν μπορούμε να κάνουμε τις θαλάσσιες μεταφορές, δεν έχουμε την υποδο-

Στον διάδρομο για τον Πυργούσκι

μή και την εμπορική πίστη, εμείς κάνουμε τις μεταφορές μέχρι τα λιμάνια μας και έτσι έχουμε βρει την χρυσή τομή». Έτσι συνέχισαν τις μεταφορές

Τα χρήματα που είχαν οι Χιώτες, η εμπορική πίστη και δύναμη τους περασμένους αιώνες ήταν ασύλληπτη όπως και ασύλληπτη είναι και η σημερινή δύναμη των Χιωτών Εφοπλιστών και σε σχέση, για να μην παρεξηγηθούμε ενδοχικά από τα Καρδάμυλα, Βροντάδο και Οινούσες ο Κάμπος έχει σχετικά λίγους.

Σίγουρα, όποιος γεννηθεί στην φυλακή την φυλακή θυμάται, όμως είχαν κάτι το μοναδικό, παλιά την Χίο την έλεγαν **Μυροβόλο**, γιατί όταν άνηζαν τα εσπεριδοειδή και υπάρχει κατάλληλος ασθενής ούριος άνεμος και όταν έρχεται κανείς με το βαπόρι τον Μάιο πράγματι μυρίζει ο αέρας από τα άνθη των εσπεριδοειδών.

Μέχρι τον Δεύτερο Παγκόσμιο πόλεμο τα εσπεριδοειδή ήταν χρυσοσυχείο αφού μου έλεγε ο πατέρας μου με ένα πορτοκάλι έπινε τρεις καφέδες, ήταν οι καμπούσοι όλοι πολύ εύποροι, καλοπερασάκηδες, κικιάρηδες, πανηγυρτζήδες και του ισκιου δηλαδή δεν δούλευαν χειρονακτικά μιας και είχαν αρκετό κόσμο, φυσικά οι μεγαλοκτηματίες.

Στην Τουρκοκρατία η Χίος είχε Δημογεροντία, αυτοδιοίκηση, λένε κυρίως για την Μαστίχη, αλλά και ως απόρροια των Χιωτών επιτυχημένων επιχειρηματιών. Επίσης λένε ότι για αυτό εξοργίστηκε ο Σουλτάνος και μας έφαξε στην επανάσταση, η οποία σφαγή αφύπνισε την Ευρώπη με τον Delacroix και τον Βίκτωρα Ουγκώ που έγραψε το περίφημο ποίημα «Το Παιδί της Χίου» (που κλαίει μόνο του πάνω σε ένα βράχο).

«Τι θέλεις άμοιρο παιδί τι θέλεις να σου δώσω για να μην κλαίς λυπητερά τι θέλεις τάχα να 'χεις! Την μάνα μου που δεν μπορείς να μου την δώσεις πίσω...»

Η Χίος είναι μεγάλο νησί, χρειάζεται πολλές μέρες για να την επισκεφτείς -τουλάχιστον μία εβδομάδα. Δεν είναι πολύ διαφημισμένη ως τουριστικός προορισμός για πολλούς λόγους αφού εδώ και χρόνια δεν έχει επεκταθεί το αεροδρόμιο έτσι ώστε να έρχονται charter flights και δυστυχώς το μόνο που μένει για να ζήσει ο κόσμος είναι ο τουρισμός μιας και οι ναυτικοί λιγοστεύουν και τα εσπεριδοειδή δεν έχουν ανταγωνιστική τιμή.

Τον τελευταίο καιρό την ανακαλύπτουν οι Τούρκοι και έχουμε αρκετούς τουρίστες από την Τουρκία. Γίνονται προσπάθειες για τις Βίτζες, παλιά έπαιρνε άδεια η υπάλληλος του προξενείου μας στην Σμύρ-

νη το καλοκαίρι και δεν υπήρχε

κανείς να εκδώσει Βίζα, για αυτό έχουμε και τον οικονομικό μαρασμό, τώρα έχουν καλύτερες, χρειάζεται βελτίωση. Οι Τούρκοι είναι καλοί τουρίστες και αφήνουν αρκετά χρήματα, επισκέπτονται τις εκκλησίες και ανάβουν κεριά με ευλάβεια όπως μου λέει ο νεωκόρος της εκκλησίας του μεσαιωνικού χωριού Μεστά (ένα από τα πιο καλοδιατηρημένα χωριά σε σχήμα κάστρου για προστασία).

Είναι το αντιστάθμισμα, τόσα χρήματα ξοδεύουμε εμείς στην Τουρκία ήρθε η ώρα να αντιστραφούν λίγο οι όροι, αρκεί οι πολιτικοί μας να δώσουν το στίγμα και την προτεραιότητα. Μόλις οι έμποροι στη Χίο έφτιαξαν το Τελωνείο -παλιά ο Τσεσμέδες ήταν ένα χωριουδάκι με μπακαλικά και σασιά με όσπρια, τώρα έχει γίνει ολόκληρη πολιτεία, οι υπάλληλοι του τελωνείου όλοι ντυμένοι με ομοιόμορφες στολές, το κτίριο άψογο δηλαδή από Τσεσμέ - Χίο έχουν αντιστραφεί οι όροι, νόμιζε κανείς ότι πάει σε τριτοκοσμική χώρα, αυτό πρέπει να το προσέξουμε.

Οι Βυζαντινοί Άρχοντες μαζί με τους Γενοβέζους κατακτητές από τον 14ο αιώνα και κάποιες άλλες οικογένειες συνδέονται μεταξύ τους κάνουν ένα cluster, που λέμε σήμερα, δημιουργούν μια αριστοκρατία και αλληλοπαντρεύονται: ο Σκυλίτσης παίρνει Αργέντη, ο Καλοβοκορέσης Μαυροκορδάτο και διατηρούν δεσμούς ακόμη και στην μεγάλη διασπορά τον 19ο αιώνα όπου και αν βρίσκονται τα μέλη τους.

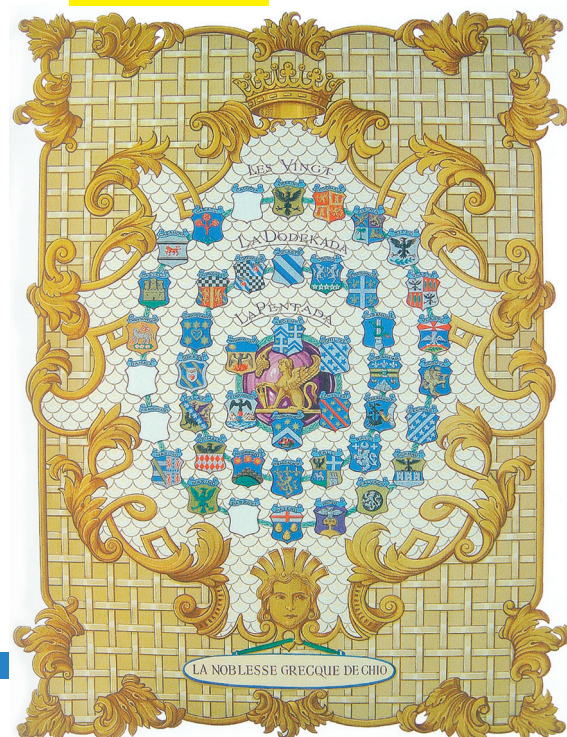
Τα σπίτια που θα δείτε σήμερα στον κάμπο αποτελούν πατρογονικές εστίες πολλών οικογενειών ακόμη και σήμερα, κοντά στην αίγλη του χρήματος είναι το πνευματικό έργο, η αγαθοεργία, η αυτοθυσία για την Πατρίδα, η συμμετοχή στους αγώνες του έθνους, στήριξης του αγώνα της ανεξαρτησίας για το υπόδουλο γένος, πλήθος ιδρυμάτων στην Χίο, Ελλάδα και στον κόσμο. Τέλος ο **Κάμπος** με υπουργική απόφαση του 1990 έχει κηρυχθεί ιστορικός τόπος και παραδοσιακός οικισμός από το 1992. Τα αρχοντικά όλα ξεχωριστά είναι έργα τέχνης που πρέπει να διατηρηθούν.

Είμαι βέβαιος ότι δεν υπερβάλλω, μία επίσκεψη σας στον **Κάμπο** σίγουρα θα με δικαιώσει.

Ακόμα δεν έχω καταλάβει τους λόγους, γιατί όλη αυτή η συρροή τόσων προσωπικοτήτων στον κάμπο της Χίου. Γιατί το ένα κτήμα να είναι πιο ωραίο από το άλλο. Κάτι τους κινούσε να πάνε όλο το Jet Set της εποχής, όπως είναι σήμερα στο MONTE CARLO. Ίσως εσείς που θα την επισκεφτείτε να βρείτε τους λόγους...

Υ.Γ. Οι Γενοβέζοι ήταν χειρότεροι κατακτητές από τους Τούρκους, την Χίο την κατέλαβε μια τυχοδιωκτική κρατικοποιημένη επιχείρηση που χρηματοδοτήθηκε από ιδιώτες με το εμπορικό όνομα MAONA και επέβαλε σκληρούς κεφαλαικούς φόρους, με αναγνωρισμένο το καθεστώς δουλοπαροικίας, ενώ οι Οθωμανοί δεν αναγνώριζαν το καθεστώς δουλοπαροικίας... Οι Χιώτες είχαν δημογεροντία (τύπος αυτοδιοίκησης).

Θυρεοί Χιώτικων Οικογενειών από το Libro d'oro

Ο Πύργος των Αργεντιών

Η πολυφωτογραφημένη Κυρία Εισόδος

Ο θρυλικός Μάγγανος

Το Κωδωνοστάσιο της Παναγίας της Κοκοροβιλιάς